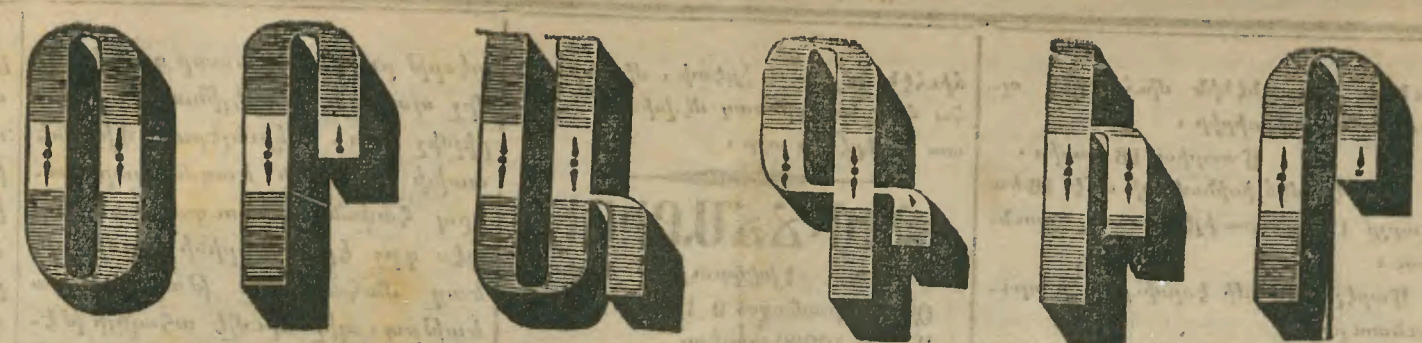

Օրացիրը կը հրատարակուի ան-
մէջ օր լազ Ի կը հրատարակուի
օրերէն 1
Հարեման գինն է Պոլսոյ հա-
մար կանխիկ 250 դրամը, իսկ
գումարաց համար կանխիկ 212
Օսմ. ոսկի, որ բաժանորդ
գրուի ուղղութիւն կը ստանա-
րին կամ իրենք ուղղակի մեզ
գրիկը և կամ յիշեալ գումարը
վճարելու համար Պոլսոյ մէջ
սոյց տալ :

Օրացիրը հարաւ 1. դրամը
կը ծախուի :
Համարաց մասը մասնակց
անդամի համար 5 դր. և երկ-
րորդին 2 դր. և տեղի ան-
դամներու համար ուրիշ տո-
կարիւթ ինչ կը ծախուի :
Համար և ուրիշ գումարներ
պէտք է գրիկը ձեռնարկար
եղանակով հասցնել իսկ և
թիւ սենեակը : Օրացիրը հա-
մարանի տնտես :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԻՄՅԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏԵՐԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՏԱՐԻ 1874 ՅԱՆՎԱՐԻ 6 ԹԻՒՆԻ 1874 ԱՆՈՒՄԻ 18 ՅԱՆՎԱՐԻ ԹԻՒ 491

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 6 ՅԱՆՎԱՐԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հեռագիրը Գաղղիոյ ազգի հա-
մար անհամեմատ կարեւորութիւն
ունի լուր մը կը բերէ մեզ, այն
է թէ Օսմանեան իշխանք յայտ-
ներէն ազգին թէ իրենք մէկուսի
պիտի քաջալին և պիտի թողն
որ հանրապետութիւնը միանգամ
փորձուի ազատարար : Եթէ այդ
հեռագիրն ստույգ է, և ըստ մեզ
անտարակուսելի է այս, ըստ որում
պատճառ մը չունիմք նորա ստու-
գութենէն երկիւրեւր : զիտնալով
թէ Օսմանեան իշխանութիւնը պատ-
ուաւոր նախնիքն ալ միանգամ և
իւր առաքինութիւններով նոյն
իսկ ողջմիտ հանրապետականաց
յայտքներն ու անհամութիւնը առ-
ինքն դրաւ մէջ ցարդ, և թէ ու-
րեմն այս հեռագիրը ստույգ է,
Գաղղիական Ազգի առջև տայոր
ներկայացած քաղաքական կնիք-
ներէն մին առ այժմ թէ ոչ լուծ-
ուած գէթ յաղաղութեամբ կը լլայ-
ազդային իշխանութեան գահը
բարձրանալու հետամուտ կուսակ-
ցութիւններէն երկուքը այն է Օ-
րինաւորականը և Օսմանեանը
գէթ առ այժմ հանրապետութեան
հաստատութեանը ստանալով իր-
աւունք մը ըլլալէ կը դադրեն, Օրի-
նաւորականաց կուսակցութեան
նորոգ լուծմամբ, որ ճանաչուի որ
սի ըստ յայտարարութենէն առ-
թեմն, և Օսմանեան կուսակցու-
թեան ներկայացուցիչ իշխաններու
առաջնորդէ հրաժարմամբ : Օսմ-
անեան իշխանը մինչև ցարդ կա-
տարեալ անկեղծութիւն ցոյց տը-
նի իրենց տարբերութեան մէջ, և յա-
մենայնի հնազանդեցան ազգային
կամայ, անտարակուսելի է թէ զի-
րենց խոտուած հաւատարմարար
պիտի պահեն մինչև վերջը, մինչև
որ հանրապետութիւնը ազատ իւր
գործունէութիւնը կաշխատող ար-
գելքներէ իւր հաստատութեան
կամ յողորմութեան, ազգին
ներկայ կացութեան յարմարու-
թեան կամ անյարմարութեան փոր-
ձը տայ վճարար իրենց այն հա-
րապետութիւնը իւր դիմացը միայն
մէկ ոտով մը պիտի ունենայ միշտ
այն է կայսրութիւնը, կայսրու-
թիւնը որ գեւա շարտերու համար
Գաղղիոյ թէ՛ անցելոյն և թէ՛ ներ-
կային կը վերաբերի : կայսրութիւնը
միշտ յիշելով որ իւր ծագումը
ծողովրդային սկզբունքէն մը՝ այն
է ազգին կամայ վեհապետութե-
նէն իրաւունք է, աշխարհի տեսարա-
նին վրայ իւր դերը ընցած չպիտի
համարէ ընաւ : նա գիտէ թէ
ազգային միասնաց յիշատակը իւր
գերդաստանի անուան հետ իսկ-
առ միացած է Գաղղիական ազ-
գի մեծամասնութեան մտաց մէջ,
գիտէ թէ ունայն փառասիրու-
թեամբ անաւ աչա ազգը դիւրաւ
պիտի մոռնայ այն պահման յող-
ծանակաց շարք, որում առաջնոր-
դեց իւր առջին նախապետը : զի-

տէ մանաւանդ թէ կայսրութիւնը
չտարբու համագման համեմատ
յեղափոխութեան և նախնի առ-
տուածային իրաւանց կառավարչա-
կան դրութեան մէջ տեղը միա-
ցուցիչ դիմ մ'է որ թէ՛ դադարու-
թիւնը կը դոճացնէ և թէ՛ դարեւ-
կարողութիւնը կաղաճով : կայս-
րութիւնը գիտէ զայս ամէնը, գի-
տէ թէ ազգային անկարամտութիւնն
ու անաւար կը բերէ ինչպէս ի
չափ վարելու է ազգին ճակատա-
գիրը վերստին ձեռք ձգելու հա-
մար : Ուստի կայսրութիւնը տ-
ղտաւ տղաղութեան ընձեռած
միջոցներէ օգտու քաղելով դար-
նախորդութեանց պիտի գիտէ ան-
շուշտ, որպէս զի հանրապետու-
թեան զայդ փորձն ի դերն հանե-
լու յաջողի : Բայց հանրապետու-
թիւնը զայս առաւելութիւնը ունի
կայսրութեան վրայ որ այնպէս ի-
նչոյն ձեռք ազգի սրտի վրայ բու-
ցուած խոցերը տակաւին միալու-
րայ են այսօր : կայսրութեան այ-
սօրուան առձեռն միջոցները խիստ
տկուր են հանրապետութեան հի-
մերու ներքեւ ակն հասանելի
համար : բայց վաղը այդ միջոցնե-
րը անհնարապէս պիտի մեծանան,
երբ տրտուները ազգի բնիկան-
րութեան մէջ բարձրանալու ըլլան :
Գէպքեր որոնց հեղինակութիւնը
հանրապետութեան չի պատկանիր՝
զկայսրութիւնը ըզջալի պիտի ցոյց
տան շատերու : Եթէ զատարար-
ութեան ինքնութիւնը հետ դուրս
պիտի գնա, ընկերային ինքնութիւնը
անստույգ ինքնութիւնը դիմաց
և ժառանգակապետներու չլուծու-
թեան աշխատութեան և դրամա-
գիտի մէջ ըստ իրաւանց և արդա-
րութեան իրաւախնայութեան մը տե-
ղի չունենայ, և թէ հանրական ազ-
գատութեան ստանալու ընթացք
չլուծուի, և թէ աշխատութեան ու
հաւասարութիւնը լսկ օգտին խօս-
քեր ըլլան որպէս ցարդ և ոչ իս-
կութիւն հանրապետութիւնը կայ-
սրութեան օրերը պիտի յիշեցնէ
ազգին :

Գաղղիոյ վաճառաւոր և արուես-
տաշատ մեծ և վաճառ քաղաքներու
և իւրերէնց մէջ, 1863 ին տեղի
ունեցած վեհապետութեան մը հա-
մամտ, վեց միլիոն բանւոր և բան-
ւորուհի կան որոնք անհասկանու-
թենէ զուրկ, ապրուստ է և հա-
րապետութենէ զուրկ, միայն իրենց
երկու ձեռքերն ունին իրենց դը-
րամագլուխ : միլիոն համեմատու-
թեամբ այս բանւորներու աշխա-
տութեան աւարչէքն է 50 սան-
թիմ այսինքն 100 փորայ, աւար-
չէքներու խոնարհացոյն չափը 15
տանթիմէ, քանի որ այս աւարչէքով
բանող հաղաքարու բանւորներ
կան բողմանաւ քաղաքներու մէջ
Ասոնց վեհապետ մեծ յեղափոխու-
թենէ ի վեր զգալապէս բարւոքած
է : ասոնք օրինաց առջին հաւա-
սար իրաւունք ունին չոր խոտուկ
խօսքով այլ ոչ իրօք : որովհետեւ

ընկերային շահերու անհամարա-
խաթեան զո՛հ գտած են : Պէտք
է որ ասոնք կատարեալ քաղաքա-
յին իրաւունքներ ստանան, այ-
սինքն երջանիկ ըլլալու համար
պէտք է որ իրութիւն և նիւ-
թական բարեկեցութիւն ունենան :
պիտք է որ այն կեղակարծ վիճա-
կը որոյ մէջ կը գտնուին այս վեց
միլիոն օրհնասացի երաջանաւորեալ
վեհապետ մը փոխարինի, մենք կար-
ծեմք թէ Պ. կամպէթիմ օրուան
տղաւորութիւններէ զգացունեւ էր
երբ ըսաւ թէ ազգային վերակեն-
դանութիւնը դատարարութեան
և զինուորումէ կախալէ : թերեւ
Պ. կամպէթիմ չէ ուղած յիշել
թէ ընդհանուր զինուորումը ճը-
մարտի ազատ ազգի մը մէջ ընդ-
հանուր դատարարութեան մէկ
հալան տարրը պէտք է ըլլայ հար-
կաւորացու : մենք կը կարծեմք
թէ Գաղղիոյ ազգի վերանորոգու-
մը անտեսական խնդիրն կ'առնէ
ունի բացարձակ կեղծութիւնը
և իցէ ինչո՛րք : թէ այս կենսա-
կան խնդրոյ լուծման մէջ բոլոր-
ապիտակ է ամենայն ինչ որ ա-
զատ և բարեխառն ազգ մը կը
կողմէ : Ըստ որում անտեսական
խնդիրը առաջինը ունի հողաւ հա-
ւասարութիւն ընկերութիւնը կաղ-
մող անհամեմատ խաբարչիւրն
բարեկեցութիւնը : պէտք է զա-
նորինակ անհասարկութիւնները
ինչպէս օրինաց մէջ նոյնպէս ալ
իրաւութեան մէջ բնաւոր ըլլա-
լէ, և այս արդիւնքը ձեռք կը
նոր ձգուի օրհնագրութիւնները
բարեկեցութեան քաղաքացիութեան
և գործաւոր դատուն մէջ եղած
հասն ու ամեալութիւնը ընթացի,
և փոխադարձ զիջումներու միջոց
իրաւախնայ ընկալ զանոնք իրենց
հետ : Այսօր քաղաքացի (այս ր-
ժաւ), ըսել կուզենք հողատէր,
զրամատէր քաղաքացին և անհող
անդրամ բանւորը իրարու խնթ
սկստիւ կը նային : ինչո՛ւ : վա-
րդն զի հողատէր դրամատէրը կը
կարծէ թէ իւր սեպհակաւութիւնը
և հարստութիւնը աղքատ բանու-
րին ապարճակութեանը առաջնորդ
զած է յանկրտի, միեւնոյն նա
գիտէ թէ այդ սեպհակաւութիւնն
ու հարստութիւնը իւր նախահարց
կամ իւր իսկ յրաւանց արդար ար-
գասին են : վասն զի անհող բող-
գին ճիւղաններուն մասնաւոր տա-
նապետութեանը, մէկ կողմանէ օ-
րինաց առջին զինուոր հարուստին
հետ հաւասար ըլլալը բնութիւն
միւս կողմանէ իրաւութեան մէջ
բողգին արեւմտեան և թշուա-
նութեան ամէն հետեւանքներուն
ենթակայ ըլլալը տեսնելով վերջա-
պէս ընկերութեան մէջ ունեցած
կեղակարծ վեհապետ մը, այս
ամենուն հեղինակը զհարուստը ըզ-
հողատէրը գրամատէրը կը կար-
ծէ : Հանրապետութիւնը պէտք է
որ այս անտեսական տարաբան խն-
դիրը լուծէ ապա թէ ոչ ինչ պի-
տի լուծուի : Այսօր գործաւոր դա-
ւը իւր իրաւանց հաղիւ ազատ գի-

և աշխարհիկ քահանայի յանձնու-
քանդի այս վերջինը իւր ազգա-
րական ոգին չէ կորուսած տակա-
ւին, միեւնոյն վաճառականը սրբա-
ղան Պապի կամ լաւ ևս ճիւղութիւն
կործանական արարածներն են քան
թէ ազատ քաղաքացիներ : Բայց
հաւանք կանուսը : քանի որ Յը-
րանային մէջ կրօնի և քաղաքա-
կանութեան մէջ ասոխութիւն պի-
տի գտնուի : քանի որ կաթոլիկու-
թիւնը դարուս սկզբանց հետ իրա-
ւախնայ ըլլալ չպիտի ուղէ : (և ասի
մեզ համար անտարակուսելի է)
քանի որ կաթոլիկան եկեղեցին, Հը-
նովայի աթոռէն հերձուած չպիտի
ըլլայ քանի որ անգրաւեւնականու-
թիւնը մարդկային յուսալաւիմու-
թեան դէմ մը զինէ պիտի ու-
ղէ, ազգին բարեկեցականութիւնը
ազգային համար կրօնի աշակցու-
թիւնը խիստ կեղակարծ ըլլալ կե-
րեւ մեզ օրհնագրութեան մէջ :

Կաղէթ տը լլայմանը տիւ Նոր-
աի մէջ հետեւեալ յօդուածը կը
կարդանք :

«Յաճախ վեճարանուած է զիտ-
նալու համար թէ՛ Գերմանացոյ
կողմանէ Գաղղիացոյ վրայ դը-
րած պատերազմիւն տուգանքը
չաւաղացն թէ չաւաղոր դուռն
մ'է և թէ Գաղղիա տոյն հինգ միլ-
եարի բեռը կը կը կարող վեճակ
մ'ունի թէ ոչ :

Ոմանք ստորադաս պէս, այլք բա-
ցաւապէս պատասխատ, և տակա-
ւին ոմանք ալ ինչո՛րն անորոշ թո-
ղած են :

Այսօր յիշեալ խնդիրը կրնանք
կատարելապէս լուծված համարել
այն նախագծով, զոր Պ. Թիւրք վեր-
սայլ Ազգային ժողովոյն առջև փո-
խառութեան և Գաղղիոյ գանձային
վեճակին որչափ ներկային նոյնչափ
ալ ազգային ունենալիք վեճակին
նկատմամբ յայտնեց :

Պէտք է որ Գաղղիա իւր եկամտի
աղբիւրներուն բերքը աւելցնէ և
պէտք է ուրիշ կողմանէ, զանոնք
խնայութեամբ գործածէ և կարելի
եղածին չափ իւր այս վեճակը չա-
րուակէ : Լաւ, ըստ այս նախա-
գրէն, Պ. Թիւրք գէթ զոյգին ինչ
չը խորհրդ ոչ իւր բանակը և ոչ նա-
ւատորմը նուազեցնել, որոնց
համար մանաւանդ աւելի խնայու-
ղութիւն գործածելու էր :

Ընդհակառակը Պ. Թիւրք կուզէ
թէ բանակը և թէ նաւատորմին
իրենց նախնի բարձր և մեծամասն
գերբին մէջ պահել : այն, կ'ուզէ
բանակը 900,000 պահակաւի զօրքով
ամուր գերբին մը վերածել :

Ահաւասիկ յայտնի փորձը կը տես-
նեմք որ վեճակային կառավարու-
թեան չորանակաց մէջ ընտա սա մի-
տածմունքը բարձր թողի եղած չէ :
Թէ՛ Գաղղիա եւրոպայի արեւու
կողմանէ է, և թէ ինչպէս յուսա-
նայալէս ալ այսօր այնպիսի խօս-
քերու վրայ կը յիշուն, որ 1870
աշտան մէջ Պ. Թիւրքի ըրած ճա-
պարհորդութեան առթիւ Գաղղի-
այի քաղաքացի խոսք անձնակա-

